"SELF or Selfie"

בפרוס עידן הדלי, תחילת האלף השלישי, אציע ראיה עכשווית למושגים ישנים בראיה חדשה, מושגים חדשים מרוח התקופה הזו, והצעה להסתכלות והגדרה יונגיאנית למושגים רוחניים.

ה Self

יונג החל את עבודתו כפסיכיאטר בשנת 1900 בבית חולים פסיכיאטרי בציריך. בשנות עבודתו הראשונות פגש את המחלות הפסיכיאטריות הכבדות, הוא היה חשוף לאיבוד השפיות בכל צורה. יונג היה עסוק בניסיון לפרוץ את עולמם הבלתי מובן של חולי הנפש. בניגוד למקובל בתפיסה הפסיכיאטרית המקובלת באותם ימים, הוא עשה זאת מתוך אמפתיה והתייחסות לתוכן הזיותיהם אך עדיין מתוך עמדה מוגנת ומבוצרת של האגו שרואה את עצמו כנפרד.

שני פחדים קמאיים מתעוררים במפגש הראשוני עם הסלף: הפחד למות והפחד להשתגע. יונג חי בתקופה בה לא הייתה כל דרך לעזור לחולי הנפש, לכן הפחד מהשיגעון היה גדול. למרות זאת, הוא לא נרתע מלהתקרב לעולמם הרגשי ולנסות להבין את שפתם. כבר במהלך זה היה שונה, ובין חבריו למקצוע נחשב חריג. בני אדם נרתעים משיגעון ואפילו חווים אותו כמדבק. הפחד הוא הפחד של האגו מההכרה בסלף שיביא לסיום תפקידו כמרכז הנפש. אני יכול לתאר לעצמי שהבדידות התפיסתית והרצון הטבעי להיות שייך, חיבר אותו לפרויד שהיה בוגר ומוכר יותר ממנו. במהלך מספר שנים ניסה לחסות בצלו וליהנות מחום השייכות. תפיסתו של פרויד את הנפש, סתרה לחלוטין את תפיסתו של יונג ואת ייעודו. לכן לא מפליא שבשנת 1912 יחסיהם הגיעו לכלל משבר על רקע רעיוני. אם מסתכלים על כך מהעמדה המקובלת של האגו ניתן לחשוב שמדובר בתהליך מתפתח ושאולי יכול היה להתרחש אחרת, במיוחד אם מייחסים לכך מאבקי כוח ומניעים אגוצנטריים. אולם אם מסתכלים על כך מכיוון של הסלף, הקריאה הייתה קריאה מלמעלה, הדרך קדמה להולך בה, לעזוב את הארץ המוכרת וללכת אל המקום שהסלף יראה לך. מעמדה זו, הרי שליונג לא הייתה כל ברירה. למרות חוסר ההיגיון והמחיר הכבד שנדרש לשלם בפרידה זו, הוא לא יכול היה לוותר על דרכו ולהישאר תחת צלו של פרויד. כוחות הסלף דחפו את יונג לדרכו. ייעודו בשרות הסלף היה לגלות שהדברים הם שונים. יונג שחייו הכינו אותו לחיות כיוצא דופן עמד במבחן. הוא ויתר על התארים והכבוד ונפרד מפרויד. יש שנוטים לבקר אותו ולמצוא הסברים שונים שמקלים על אי השקט שהחלטתו גורמת לנו. אך מנקודת המבט של הסלף, כל אלו ניתנו לו והכינו אותו כדי שיוכל לעמוד במשימה. בגיל 38, כשמעמדו בעולם המוכר מבוסס ומבטיח, נפרד מפרויד ומצא את עצמו בצומת דרכים חדש. לאגו, המקום החדש היה בלתי נסבל. הוא חצה במודע את הגבולות המוכרים לו ולאנשים שהיו סביבו. מנקודת המבט של הסלף, הדרך הייתה סלולה וברורה. באותו הזמן המהלך הקשה ביותר עוד היה לפניו. כיום לאחר פרסומו של הספר האדום אנו יודעים שיונג בחר במכוון להתמסר באופן מוחלט לדרכו, לוותר על ההגנות של האגו ובכך לפגוש את הסלף ערום מכל התנגדות. רק מי שחווה

מפגשים חשופים שכאלה עם הסלף יוכל להבין את הפחד והאומץ שנדרשו מיונג, כאיש משפחה ובעל מחויבויות כלפי מטופליו ובני משפחתו להסכים ללכת לתוך הלא מוכר. הוא הלך למקום שלתפיסת בני תקופתו ועמיתיו למקצוע איש לא חזר ממנו. מעשהו משול לאחרים שהעזו לחצות גבולות, אוקיאנוסים וחלל כדי לבקר בארצות לא נודעות שאיש לא הגיע אליהן ולא חזר מהן לפניהם. ניתן לדמיין את הפחד, ואת חוסר האונים שחווה כשנכנע לקולות הפנימיים שקוראים לו לעזוב את המוכר והידוע – את הביטחון שיש בנורמטיביות.

באוקטובר 1913 יונג חווה לראשונה חזיון (vision). האירוע התרחש באופן מפתיע בזמן נסיעה ברכבת, ובמהלכו הוא ראה שיטפונות של דם שמכסים את אירופה מהים הצפוני ועד הרי האלפים. כאשר השיטפונות הגיעו לשוויץ ההרים התרוממו כדי להגן על המדינה. עבורו זו הייתה חוויה ראשונית, מפחידה. המפגשים הקודמים שלו עם אנשים שחוו תודעת סלף בערות, היו דרך אנשים אחרים ורובם ככולם היו חולי נפש.
למרות הפחד לשפיותו, יונג המשיך בחקירתו ואף העמיק בה. נחישות כזו מאפיינת את ה"מחפשים" שנדחפים על ידי כוח שאיננו מוסבר באופן רציונלי ללכת למקומות שאינם מוכרים לאגו על מנת להתמסר בסופו של דבר לסלף. את החזיונות כתב ב"ספר השחור" וקרוב לוודאי שמעולם לא היינו יודעים על עבודתו זו אילולי לא פרצה מלחמת העולם הראשונה. רק אז יונג הבין שהחזיונות שחווה היו בעלי אופי קולקטיבי ואינם מעידים על נפשו שלו. הדבר עודד אותו להמשיך בעבודתו, לא לפסול את הבנותיו, אלא להמשיך ולפתח אותן.
על מנת להמשיך את מסענו לכיוון תודעת הסלף עלינו להכיר בכך שמודעות ואגו הם שני מרכיבים שונים. מודעות בתודעת אגו היא המצב המוכר לנו (לכן נראה לנו שמדובר באותו המרכיב). כאשר המודעות נפרדת מהאגו (שלב הכרחי בתהליך אחדות הניגודים – על כך בפרק אחדות הניגודים, הדבר נחווה כמצב ה"מתבונן" או ה"עד". במצב זה אנחנו רואים את הנפש מתנהלת כדבר נפרד מאתנו.
באופן טבעי הסלף מוביל את המודעות אליו (הפונקציה הטרנסצנדנטית). יונג חווה את פעילותה של פונקציה זו כאשר הונחה על ידי התובנות שבאו מעולמו הפנימי לתרגל טכניקה, שזכתה אחר כך לשם "דמיון פעיל". באמצעות טכניקה זו ראה את מרכיבי הנפש כדמויות שעלו בתוכו (אותם הוא מתאר בספר האדום). המודעות וה "מתבונן" חוו אותן כמרכיבים ראשוניים, אותם אחר כך יגדיר בשם "objective psyche". ביניהם דמותו של פילמון - המורה הפנימי שלו, שהוא הביטוי של הסלף כפי שנחווה כהשלכה בתוך התודעה ברמה השלישית בנפשו שלו (על כך בהמשך). אנשים שונים חווים בשלבים אלה של הדרך את השלכות הסלף באופנים שונים.
בסמינר שיונג העביר בשנת 1925 הוא ציין שכאשר חדר לנבכי נפשו הוא גילה עולם חדש ומוזר שקיים בתוכו ושאיננו תלוי בו, באותו האופן שבו העולם בחוץ קיים באופן שאיננו תלוי בו. לדמויות שאותן חווה היו חיים עצמאיים. יונג הבין שהעולם שחווה בתוכו איננו אישי, ובמהלך חייו חלק את אשר גילה עם אחרים. תהליך הגילוי של יונג מעיד על הנחיית הסלף לטרנספורמציה: להיות ה"עד":

“As soon as one begins **to watch** one’s mind,” Jung told his students, **“one begins to observe the** autonomous phenomena in which one exists as a **spectator**…”

“we must see our thoughts as events, as phenomena.”

פילמון אמר ליונג שהוא מאמין שהוא יוצר את מחשבותיו אבל למעשה הן כמו חיות ביער, או אנשים בחדר, שאף אחד מהם איננו תלוי בקיומו.

במהלך השנים, השכיל יונג להבין שהעולם של תקופתו איננו בשל להכיל את הידע שקיבל ולכן בחר להביא אותו במשורה ובשפה "מדעית" על מנת שיחלחל לתודעה האנושית.
הידע שאותו הביא יונג למערב[1], הוא אובייקטיבי, כזה שמתעלה על הספקות של עולם דואלי. מקור הכל הוא הסלף, ה"אחד". ההכוונה נעשית על פי blueprint שקיים במקור, כמו מפה שמראה את הדרך עבור ההולך בה. כל אדם רואה את הנגלה בעולמנו, על פי רמת התודעה שבה הוא מצוי. עבור רוב האנשים שלא עברו את הטרנספורמציה מדובר בחשיבה ליניארית: תפיסת המציאות כדבר חיצוני וחיים בעולם של ארבעה ממדים (אורך, רוחב, גובה וזמן). כדי לעבור לתודעה אחרת, עלינו להיות ערים כל הזמן לנטייה של האגו, לסדר, להבין את הדברים בכליו, בו בזמן שמה שמתרחש הוא מעבר ליכולתו של האגו להבין.
כפי שכתב יונג ב Mysterium Coniunctionis הנטייה הבסיסית של הנפש, להיצמד להבנת העולם דרך הגוף, דרך התודעה המוכרת של ארבעה מימדים, המסע לכיוון האינדיבידואציה מתחיל בהתנתקות מצורת חשיבה זו.
במהלך חייו המקצועיים, כחמישים שנה, יונג ביסס את תורתו יותר ויותר. לאחר מותו, בשנת 1961, עבודת התודעה לא הפסיקה, התודעה הקולקטיבית המשיכה להתפתח ובקצב אקספוננציאלי. בשנים האחרונות הקצב הואץ אף יותר. עלינו להמשיך ולפרש את הדברים כפי שהם מאה שנה אחרי כתיבתם ובכלים החדשים של העידן שבו אנו חיים.
דברים שעליהם יונג יכול היה לדבר בגלוי הפכו לנחלת הכלל, אבל תפיסתו לא התקבלה על ידי הממסד התרפויטי השמרני. האמת שאליה הוא מכוון בדבריו חדרה לתודעה הקולקטיבית. ספריו שימשו רבים מהמחפשים בדרכם, לא רק פסיכולוגים ואנשי טיפול. כיום הכלים התרפויטיים שאותם פיתח רלוונטיים וחיוניים במיוחד למחפשים, שמכירים בדרך להתפתחות, אך נתקלים בקשיים נפשיים שיש להתגבר עליהם לפני שיסיימו את מסעם.

מנקודת המבט של הסלף שני מצבי התודעה של ערות ושל שינה, של מודע ולא מודע, שייכים לאותה תודעה בה האגו חווה את עצמו כישות נפרדת. כאשר המודעות מתרחבת לרמות תודעה גבוהות יותר[2] תפיסת מצב הערות ומצב השינה משתנה. שניהם נתפסים כמצב של חלימה – מצב חלימה הוא מצב שבו מתקיימת, כביכול, תודעה ללא מודעות לסלף (אין משמעות להפרדה שאנו

---

[1] הידע הזה היה קיים בתפיסות אחרות למשל במזרח ויונג גם התבסס עליו בהמשך.
[2] ראה מאמר חלק ג' – מסע אל הסלף

עושים בין שני המצבים הללו). שניהם בתודעת אגו העיוורת לאחדות בין הניגודים ולרמות תודעה נוספות – על כך בפרק על "רמות של תודעה".

הסלף איננו ניתן לתפיסה או הבנה. לכן כל ניסיון להגדירו, כל חוויה של הבנתו בעצם איננה חווית הסלף. כל זמן שהמודעות איננה נפרדת מן האגו אין ביכולתנו להמשיך את המסע אל הסלף.
היכולת לומר דברים, לכתוב אותם שייכת לתודעת האגו. ומשום כך עצם כתיבת הדברים, ולא משנה מה תוכנם, מתקיימת רק במימד זה. גם כאשר אנחנו מדברים על הסלף אנחנו מדברים על ההשלכה של דימויי סלף לתוך מימד זה. ובמימד זה הוא נתפס כאובייקט נפרד.
אם כך מה הטעם בדיבור או כתיבה על הסלף? כיצד נוכל לשחרר את מודעותנו מן ההתניה הבסיסית שאותה אנו חווים כל חיינו. ושבה אנו חווים את עצמנו מתקיימים? על כך בפרק על תהליך אחדות הניגודים.

Selfie

לפני מספר שנים התמונה נראתה פסימית ביותר, נראה היה שהחברה המערבית, ואיתה שאר העולם, הופכת להיות חומרית, צרכנית, בעלת חשיבה טכנית המתרחקת יותר ויותר מן האיכויות הנומינוזיות של הנפש ובכך דוהרת לקטסטרופה. האדם ללא חיבור לנומינוזי שבוי באשליה שהוא האלוהים ובכך הופך לחיה המסוכנת ביותר בעולם. הדתות הגדולות רואות את הסלף כקיים מחוץ לנפש, כאובייקט, עקב כך, איבדו את כוחם הנומינוזי והפכו לדתות מתות[3]. מתות במובן שכאשר הסלף נתפס כאובייקט שניתן להגדרה הוא מתקיים במופעו המצומצם בתודעות הנמוכות. בשנים האחרונות נראה שמול האנרגיה הזו הולכת ונבנית אנרגיה חליפית שמוחזקת על ידי מיעוט אך את ניצניה אפשר לראות בחברות המתקיימות בשולי המרחב המרכזי (Babylon[4]), המחפשות אורח חיים אלטרנטיבי. התנועה בתודעה הקולקטיבית מתקיימת גם ללא עשייה מודעת, הרבה אנשים צעירים מגיעים לתובנות עמוקות בשלבים מוקדמים של החיים ובוחרים בדרכים התומכות באנרגיה זו. אנרגיה קולקטיבית זו תהווה כוח מאזן - דברים אלו לא מפתיעים בחשיבה היונגיאנית – אלה הם עקרונות התפיסה היונגיאנית.
"אנחנו יודעים שהקטסטרופה תגיע ואנחנו מברכים עליה" אמרה השמאנית לתלמידי בית הספר לפסיכותרפיה בסמינר הקיבוצים, במפגש שקיימנו עמה. גם אמירה כזו לא אמורה להפתיע יונגיאניים. במפגשים שהיו לי עם שמאנים ומורים של ה-indigenes people בהתייחסם לקטסטרופה שהם חוו בעברם, עם הגעתו של האדם הלבן ליבשת האמריקאית, הם אומרים: אבותינו הקדמונים אמרו לנו בנבואותיהם את מה שבסופו של דבר קרה לנו, כיום אנחנו לוקחים על זה אחריות, אבל מה אתכם? הגזע הלבן? אנחנו שותפים לאותה ספינה האם תהיו שותפים לתהליך המתבקש?

---

[3] גם בדתות הגדולות מתפתחים זרמים שמנסים להגדיר מחדש את המושגים ולפגוש את הסלף.
[4] הסבר על מונח זה בהמשך הטקסט ובמילון המושגים בסוף הטקסט.

והמורה מן המזרח אומר: הכל זה הסלף גם כשהוא בונה וגם כשהוא הורס ולכן אין טוב, ואין רע – **הכל** בסדר. עבור מי שחי בתודעה דואליות, דבר אחד נראה כך וההפוך סותר אותו. מי שחי בסלף רואה את השלמות ומברך עליה.

המודע הקולקטיבי[5] מתפתח. בעיני המתבונן אפשר לראות כיוונים שונים, את חלקם נשפוט כבונים וחלקם כהורסים, אך ברור שהיא לא קופאת על שמריה. בתוך החברה היונגיאנית יש התייחסות שלילית לתנועות התפתחות מודרניות אותן אנו מכנים "new age". לאורך כל חיי הייתי קשור גם לתנועות אלה. ראיתי, ובמיוחד בשנות השביעים ושמונים, את ההתכחשות שלהם לצל והסכמתי שיש לכך מחיר בהשטחה של התפיסה ומשום כך מצאתי את ביתי ההתפתחותי בגישה היונגיאנית. אבל המודעות לא עצרה, היא אינה תלויה בזרם זה או אחר, החיפוש הכנה המשיך גם בתפיסות של ה-new age. כיום הן שונות, גם הן עברו תהליכי התפתחות והתעוררות והן גורפות אחריהן יותר ויותר אנשים שצומחים דרכן. לעומת זאת אני רואה את הבלבול שמתרחש בתפיסה היונגיאנית כאשר פוגשים למשל בחור צעיר עם רסטות שחי חיים אלטרנטיביים באוהל ולא בבית, שבוחר להיות רועה צאן, או לחיות בקוסטה ריקה מנותק מעולם המוכר לנו; או בחורה שמשתמשת בסמארטפון, שיש לה חשבון בפייסבוק, במהלך השבוע היא רופאה בבית חולים ומקדמת חברות פטנטים אך בסופי שבוע היא משתתפת במעגלי שירה מקודשת, ופעם בחצי שנה בחופשתה היא נוסעת להרי האנדים, יש לה מורה שמאנית שמנחה אותה, שם היא חיה פשוט וקרוב לאדמה – הם כולם נתפסים כ new age ולכן איננו מתאמצים ללמוד את דרכיהם החדשות ולבדוק מה משותף להם ולנו. כתוצאה דרכי הטיפול האנליטי שכל כך חשובות למחפשים ובמיוחד בדור הצעיר הולכות ומאבדות את עוצמתן. מצד אחד הרפואה הביולוגית והטיפול הביהביוריסטי נוגס בהן, ומצד שני המטופלים ששייכים ל-new age לא באים אלינו. הנטייה להיצמד למוכר ולידוע בגישה היונגיאנית שהיה נכון למאה הקודמת מנוון את התפתחותנו - אנו הופכים ל-Senex. כל זאת בזמן שבאמתחתנו אוצר של כלים טיפוליים רלוונטיים מאוד לתקופתנו ודרושים דווקא להתפתחות של קבוצה זו.

בדורות הצעירים אפשר להבחין בשני זרמים של התפתחות נפשית קולקטיבית:

א. *הנוירוזה של "תושבי הערים" או – הנוירוזה של ה- collective consciousness*

ב. החיים האלטרנטיביים

[5] דוגמא לצורך לחדד בין awareness ל consciousness – המינוח המקובל למושג זה הוא collective consciousness שמתורגם בדרך כלל כ"תודעה קולקטיבית". מאחר ולדעתי מדובר על awareness התרגום שאשתמש בו יהיה "מודע קולקטיבי"

א. הנוירוזה[6] של "תושבי הערים" או – הנוירוזה של ה- collective consciousness[7]

זו התפיסה השלטת בעולם הנוכחי ובמודעות הקולקטיבית הנוכחית. כאשר הלבנים דחקו את רגליהם של ה-indigenes peoples. האנשים הללו לא הבינו את אופן חשיבתו של האדם הלבן. מבחינתם אדם שמתנהג כך, כמו האדם הלבן הוא "משוגע". כשקראתי על כך לראשונה במאה הקודמת, הגבתי בצחוק, חשתי גאווה ועליונות, חשבתי שאנחנו מביאים את הנאורות ואת המודעות והם מבטאים את הבורות של ה-"partici passion mistice" שתעלם מן העולם באור המודעות. כיום אני מבין את ההשלכות העמוקות של השיקוף שזכינו בו, אז, מאחינו. כיום אני מבין שיונג עצמו ראה את אותם הדברים, בזמנים שונים אחרת, ויתכן שמה שהיה נכון למאה הקודמת לא נכון היום ואולי מה שנראה נכון היום לא יהיה נכון בעוד 20 שנה[8]. כיום אומר שהשיגעון שהם ראו בעינינו היה "הנוירוזה של collective consciousness"

או To be possessed by the collective consciousness

או inflation of the collective consciousness

או one sidedness.

המשמעות הפנומנלית לכך כיום היא, שיותר אנשים שבויים בתוך ה-system[9], כלומר שהמודעות שלהם בלועה יותר ויותר בתוך ה -collective consciousness. יונג הגדיר את הלא מודע הקולקטיבי ולא הגדיר את המושג collective consciousness שהוא הניגוד שלו. במקומות הבודדים שהוא מוזכר, ההתייחסות אליו היא כאל ביטוי לשטחיות. נראה לי שבתקופתו של יונג המושג collective consciousness היה מוכר ולא היה צורך להרחיב עליו ולכן יונג תבע את המונח ההופכי שעליו שם את הדגש. על פי ויקיפדיה, המושג collective consciousness הוא מונח שהוטבע על ידי הסוציולוג הצרפתי Émile Durkheim בשנת 1893 וכתביו היו מוכרים ליונג. משמעות המושג היא: מערכת של אמונות, רעיונות וגישות מוסר משותפות המשמשות ככוח מאחד של חברת אנשים. בהבנה היונגיאנית "המודע" consciousness הוא חלק של הלא-מודע ובוקע מתוכו. ובאותו האופן ה- collective consciousness (המודע הקולקטיבי) הוא חלק מה- collective unconsciousness (לא מודע הקולקטיבי). בהבנה של תפיסת הסלף המושג "הלא מודע הקולקטיבי" מבטא איכות אנרגטית, או רמת תודעה משותפת שקיימת מעל למימד אותו אנו מכירים ברמת המודעות הרגילה . רמת התודעה של האגו היא התודעה שאליה אנו מורגלים והיא מוכלת בתוך רמת התודעה של הלא מודע הקולקטיבי. החוויה האנושית המפוצלת, כפי שמתקיימת ברמה זו, נתפסת כרגילה.

ברמת התודעה אליה אנו מורגלים, חווית המודעות נחווית כאילו בקעה או נולדה מתוך הלא מודע הקולקטיבי. כך אנו מסבירים את התפתחותה של

---

[6] – על משמעות המושג בהמשך הטקסט ובמילון מושגים.

[7] "המודע הקולקטיבי" שהוא ההופכי של ה"לא מודע הקולקטיבי" עליו ארחיב בהמשך.

[8] לכן זה כמו "לכתוב על המים"

[9] מושג שגור בשפה של ימנו ובשנים אחרונות משתמשים גם במינוח "Babylon" ראה גם מילון מושגים בסוף הטקסט.

המודעות בתינוק שאותה אנו תופסים כאגו. מהסתכלות זו נוכל להגדיר את רמת התודעה של ה-collective consciousness כך –
האגו חווה את המודע הפרסונלי כיציר כפיו, ואת המודע הקולקטיבי כיציר עמלם של דורות רבים. שנים של התפתחות אנושית שהביאה להבנה וליצירת העולם החברתי, התרבותי והמדעי המוכר לנו. עולם שאותו אנו מנכסים לכוחותינו האנושיים. בתוך העולם הזה נכללת גם ההתפתחות במסגרת המדע והטכנולוגיה שהתרחשה במאות השנים האחרונות ובמיוחד ההתפתחות שחלה במאה האחרונה ואשר הביאה לפיתוח יכולת צבירת מידע ועיבודו על ידי מחשבים – מודע קולקטיבי ממשי. בכלים אלה, הנגישות של כל פרט לידע הקולקטיבי או למודע הקולקטיבי מוחשית ביותר ונחוות כאובייקט ממשי הקיים מחוץ לנו. כאובייקט אנו חווים את המודע הקולקטיבי מתקיים במרחב מדומה המכונה במושגים: עולם הסייבר cyber, תחום הרשתות החברתיות ה- social media, מחשבים, google, ודומיהם. לענייננו חשוב להדגיש שמכיוון שהמודע נולד מתוך הלא מודע ומוכל על ידו הרי שהוא חלק ממנו. <u>הוא איננו יציר האגו</u> אלא היה קיים מאז ומתמיד ומתגלה מחדש, והאגו ניכס אותו לעצמו ברגע שיכול היה להגדיר אותו. לדוגמה: כוח המשיכה פעל והיה קיים עוד לפני שהוגדר על ידי ניוטון, אך ברגע שהוגדר ונוסח הפך להיות חלק מן המודע הקולקטיבי וכיום ברגע שאנו חשים את פעולתו עלינו אנו חווים אותו ומתארים את החוויה ככוח המשיכה. גרמי השמים היו ברקיע הרבה לפני שהמודעות האנושית התפתחה. אך עבורנו הם הפכו לאובייקטים בעלי משמעות קולקטיבית ברגע שכינינו אותם בשם, לעיתים התפתחו מיתוסים הקשורים באחדים מהם.
באותו אופן ה-collective consciousness הוא חלק מן הסלף שהיה קיים ושאנו מנכסים לעצמנו. הוא איכות אנרגטית אשר כיום ממוקמת בנו כמו גם באינטליגנציה המלאכותית שהולכת ונוצרת בעזרתנו. כחלק מהסלף חלים עליו כל הכללים שחלים על כל חלק אחר של הסלף. על פי עקרונות ההבנה היונגיאנית כאשר חלק מסוים מתנפח, או שאנו מזדהים אתו יתר על המידה יש הפרה של האיזון וכתוצאה מכך נוצרת פתולוגיה. באותו האופן שנוכל לדבר על animus possessed נוכל לדבר על תופעה של To be possess by the collective consciousness או מושגים מקבילים:
Inflation of the collective consciousness
או one sidedness
או הנוירוזה של collective consciousness

מאחר ונשתמש במושג נוירוזה בהמשך יש צורך להגדיר אותו באופן שתואם לתפיסה שמוצגת במאמר זה.
במושג נוירוזה השתמשו לראשונה באמצע המאה ה-19[10]. אחר כך נעשה בו שימוש בתאוריות פסיכואנליטיות שונות. יונג התייחס תחילה למושג כפי שהובן על ידי פרויד. במאמר psychoanalysis and neurosis אשר פורסם 1916 אחרי הפרידה מפרויד, יונג מסביר את הנוירוזה לתפיסתו. ההסבר דומה להסבר של הקומפלקס, דהיינו בפנטזיות אשר התקבצו סביב nuclear

[10] אנציקלופדיה בריטניקהhttp://www.britannica.com/science/neurosis

complex. באותו מאמר הוא מציג את גישתו לנוירוזה שהוא קורא לה energetic viewpoint.[11] בתחילה הוא מסביר שכל התופעות הנפשיות יכולות להיות מוסברות במושג אנרגיה:

"All psychological phenomena can be considered as manifestations of energy, in the same way that all physical phenomena have been understood as energy/energetic manifestations…"[12]

על פי תפיסתו הנוירוזה איננה מייצגת בעיה שהייתה קיימת בעבר (בילדות) אלא קושי שקיים בזרימה של ליבידו בהווה, ואשר מתבטאת בין השאר בסימפטומים של פנטזיות ילדות. הנוירוזה היא הקושי להכיל את עוצמת הליבידו שנאגרת בנפש עקב החסימה שנוצרה בזרימה. הנירוזה איננה קלקול, אלא ניסיון של הנפש להביא לאיזון מחדש

"Neurosis is really an attempt at self-cure... It is an attempt of the self-regulating psychic system to restore the balance, in no way different from the function of dreams-only rather more forceful and drastic."[13]

המושג נוירוזה נזנח והוחלף במונחים אחרים. ואם ברצוננו להשתמש בו יש להגדירו מחדש:
הרבה מן האנשים הפונים לטיפול פסיכותרפי אינם עונים להגדרות פסיכיאטריות והם מגיעים בשל מצוקות בחייהם, הנובעות מקושי לנוע בתוכם. הסיבות לכך יכולות להיות פנימיות או חיצוניות. עבור מקרים אלה נכון יהיה להשתמש במושג נוירוזה. הנוירוזה מתבטאת במכלול הסימפטומים שמופיעים בשל אגירה של אנרגיה שאיננה יכולה לזרום ומייצרת סימפטומים. אנרגיה אשר יכולה לשמש את המודעות לצורך טרנספורמציה לרמת תודעה גבוהה יותר. כאשר אנחנו מדברים על נוירוזה קולקטיבית אנו מדברים על קבוצה של אנשים שאחוזה בסימפטומים דומים. כאשר בקבוצת אנשים מתעוררת התנגדות לכיוון התפתחות מסוים, לפעולה של הפונקציה הטרנסנדנטית – קרי לטרנספורמציה. התפתחות שתביא להתאחדות עם הסלף. הכיוון המעורר, ההתנגדות לזרימה של האנרגיה, גורם ללחץ לבידנלי וכתוצאה לסימפטומים. ההתנגדות הזו היא הנוירוזה הקולקטיבית.

לאור זאת נוכל להבין שמה שראו בנו אחינו ה-indigenes peoples בשלבים שעדין היו נפרדים מאיתנו, היה ניצניה של הנוירוזה של ה- collective consciousness שבעת האחרונה, עם הגלובליזציה אוחזת בכולנו ללא הבדל גזע, מין, או מיקום גאוגרפי. התוצאה כיום היא התנהלות הנשענת יותר ויותר על טכנולוגיה, מתעלמת ומתרחקת מן הטבע, מבוססת על מרחב וירטואלי. לנוירוזה הזו יש סימפטומים המתבטאים במצוקה של הפרט, בתופעות

---

[11] CW 4 par 566
[12] CW 4 par 567
[13] The Tavistock Lectures," CW 18, par. 389.

חברתיות קשות ופגיעה קשה בסביבה ויצורים חיים אחרים. אם יש ספק לגבי האבחנה של נוירוזה זו, ננסה לדמיין את יכולתנו לשרוד אם מסיבה כלשהי תופסק אספקת החשמל לעולם כולו. כמה דברים שאנו מוצאים אותם חיוניים לחיים ייעלמו, וכמה כישורים שהיו לנו בעבר ואיבדנו אותם עקב קבלתנו את המציאות הנוכחית כמובנת מאליה. יכולתה של חברה לשרוד נמדדת במידת גמישותה להכיל שנויים באורח חייה. שלא נטעה, אינני מדבר על בודדים, מקרי גבול, אלא על כולנו, על ילדינו ונכדינו. איש איננו נמלט, כולנו מוסרים את עצמנו בידי המחשבים, מכשירי הקשר הניידים, אתרי אינטרנט ועוד. בעתיד יהיה קשה יותר ויותר להימלט מהם, כיוון שכל היכולת שלנו לנוע ולתפקד במרחב האנושי הופכת להיות תלויה בזיהוי ממוחשב. ההשלכות לנפש קשות: שטחיות, התרחקות מטבע בכלל והטבע האנושי בפרט בכל משמעותיו, תלות ברמות שונות בעולם הווירטואלי, עצבנות יתר, אי שקט קיומי המוסח על ידי שימוש במכשירים (טלוויזיה מחשב ועוד), שימוש בחומרים ובגירויים ממכרים כבריחה, הימנעות מלקחת חלק בחיים כפתולוגיה: הפרעות מתח, חרדה, דיכאון ואולי הפרעות מודרניות נוספות שעדין לא פיתחנו את מחשבתנו היונגיאנית כדי להבין אותן בהקשר הזה: הפרעות קשב, ספקטרום אוטיסטי ועוד.
ישנם אנשים, שבאופן טבעי לא מוצאים את עצמם שייכים לנוירוזה הזו וכתוצאה מכך מודרים מן החיים הנורמטיביים.

הזרם הנוגד בתודעה הוא:

<u>ב. החיים האלטרנטיביים.</u>
המקורות שעליהם אני נסמך, ה-visions שחוויתי, המורים שפגשתי וגם תפיסות עכשוויות מדברות על בואן של נשמות שמביאות איתן יכולות שמתאימות לזמן הזה. בכוונה אני משתמש בטרמינולוגיה הזו, ראשית כי זו שפתי הפנימית, ושנית כי באופן הזה קל יותר וקצר יותר להסביר למה הכוונה. בחיי היום יום אני נפגש עם אנשי התנועות החדשות, החיים במצפה רמון, ובמקומות דומים בהם הסתובבתי בעולם. הם אנשים צעירים מאוד, בשנות ה-20 המאוחרות ועד שנות הארבעים. מאוד מפותחים נפשית, עם כישורים רבים ולפעמים יוצאי דופן. לפעמים כאלה שאין להם עדיין שימוש שיכול לפרנס בעולם הנוכחי, אלה מהם שהם בעלי יכולת הסתגלות גבוהה מצאו כיצד לחיות בתוך ה-Babylon[14] או לידו.
בקליניקה אני פוגש את אותן הנשמות מבולבלות. לעיתים הנפש סובלת מתסמינים קשים שעולם הפסיכיאטריה והפסיכותרפיה יקטלגו תחת כותרות מסוימות. אבל בעיני, כיונגיאני, הם סובלים מתסמינים של חוסר התאמה לעולם המוכר: לחיים ב-Babylon ועם ה-collective consciousness הנוכחי. בשנים הללו יש צורך להקנות לאנשים אלה כלים על מנת לשרוד ולשמור על המודעות הגבוהה שהגיעו עימה לעולם. המנחה שלי אומרת שזהו תפקידם של זקני השבט, היום, לחזק את אותן הנשמות בדרכן, לעזור להם בכלים שיש לנו, דור המדבר, ובעיקר לומר להם שהם בסדר וחיים בדרך נכונה. אני הבנתי שהטיפול

[14] העולם שנוצר על ידי ה collective consensus.

הנכון ביותר עבורם הוא תהליך האינדיבידואציה[15] ואין צורך לחכות למחצית השנייה של חייהם.

ג. דור המדבר "המחפשים" the seekers
דור המדבר הם רוב חבריי ושותפיי לדרך. מדובר באנשים ילידי שנות הארבעים ועד שנות השמונים. שחונכו על הדרך הישנה והפנימו בילדותם את המסרים התרבותיים שעליהם גדלו וחונכו. לאט לאט במהלך השנים ועם הרבה סבל הם התעוררו. כמובן שאלו שהתעוררו מוקדם יותר סבלו יותר כיוון שהמודעות הקולקטיבית כלל לא הייתה בשלה להכיל אותם. הם נתפסו בין חולי נפש למוזרים ונדחקו לשולי החברה. אלה מהם שהיו בעלי יכולת הסתגלות טובה למדו לשחק את המשחק. הרבה מאלו שמתעוררים כיום לאחר הרבה שנים של הדחקה והסתרה יוצאים כיום מהארון הרוחני ומבקשים בשארית חייהם לחיות את החופש שלו נולדו.
אני אוהב מאוד לפגוש אותם בכל מקום, אני רואה בהם את בבואתי ואין דבר יותר משמח מלראות אותם מניחים את תרמיל הנדודים ונהנים מגן העדן שבאדמה הזו. את יונג אני תופס כ"מחפש" שהקדים את זמנו[16].

ה"לא מודע[17] קולקטיבי" collective unconsciousness

לאור ההבנות על ה"המודע הקולקטיבי" בעידן הנוכחי נתבונן האם יש שינוי באופן שבו אנו תופסים את ה"לא מודע הקולקטיבי".
נסכם תחילה את ההבנות על המודע הקולקטיבי:

- ה"מודע הקולקטיבי" הוא חלק אנרגטי של הסלף שקיים, ללא קשר למודעותנו אודות קיומו, הוא קיים והיה קיים עוד לפני שידענו אותו.
- האגו מנכס לעצמו את המודע כאילו הוא נוצר על ידו.
- ההתפתחות שחלה בשנים האחרונות שהביאה ליצירת מכונות מתקשרות וצוברות מידע ובהמשך להתפתחות אינטליגנציה מלאכותית ההולכת ונוצרת בעזרתנו. כיום יש מודע קולקטיבי ממשי. מודע זה הוא אובייקט שמתקיים מחוץ לנפש.
- המודע הקולקטיבי כאיכות סלף יכול גם להתקיים ללא קשר לאדם. לדוגמה כאובייקט במרחב המדומה שקיים במכונה ולא רק במוחנו.
- לאור ההבנות על המודע, ההגדרה של המונח collective consciousness שטבע Émile Durkheim בשנת 1893 כמערכת אמונות, רעיונות וגישות מוסר משותפות המשמשת ככוח מאחד של חברת אנשים נראית לא מתאימה יותר. כיוון שמה שמאחד חברת אנשים קולקטיבית הוא הידע המודע שלהם אך גם אמונות, מיתוסים, שאותם נכיל כחלק מן הלא מודע הקולקטיבי.

---

[15] על כך בהמשך.
[16] מעניין שבאותה התקופה הופיעו באנושות המערבית מחפשים נוספים שהפכו מורים לתורות התפתחות שונות.
[17] בהמשך לצורך לחדד בין awareness ל consciousness – התרגום המקובל למושג זה הוא "לא מודע קולקטיבי" . לדעתי מדובר על תודעה אשר מוגדרת על דרך השלילה ככל מה שלא מוכל במודע.

בזמנים הקודמים, בתקופתו של יונג ובשנים שאחרי מותו, ההפרדה במבנה הנפש בין המודע הקולקטיבי ובין הלא מודע הקולקטיבי לא הייתה משמעותית כיוון שאיכויות אלו, כאיכויות סלף, השתמשו במוח האנושי ככלי שיכול לשאת אותם. שניהם שימשו במקביל בהתפתחות התודעה באופן משולב וסינרגטי. אי שם במאות הקודמות גבר הכוח של המודע הקולקטיבי על כוחו של הלא מודע הקולקטיבי והוא הוביל מהלך שהביא לאינפלציה של המודע הקולקטיבי, התוצאה של חוסר האיזון לא איחרה לבוא. גם באופן קולקטיבי וגם בהתפתחות הנפש.
כיום המודע הקולקטיבי שולט בפעילות הנפש ויותר מזה, מביא לפיתוח מוח מכאני שיש לו יכולות גבוהות הרבה יותר להכילו. יתכן שאם מגמה זו תמשיך ינוע המודע בכלל והמודע הקולקטיבי מן המוח האנושי אל המוח המכאני.
לעומת זאת הלא מודע הקולקטיבי הוא איכות שתמשיך להתקיים רק במוח האנושי.
הזמן החדש מביא צורך למתוח קו, לזהות את הגבול, בין המודע הקולקטיבי לבין הלא מודע הקולקטיבי. בעבר יכולנו לומר שהלא מודע הקולקטיבי מכיל ארכיטיפים והשלכותיהם כגון מיתוסים, אגדות ועוד. כיום אנו נדרשים להפרדה חדה יותר. אפשר לזהות בבירור את איכויות הלא מודע הקולקטיבי אם נחשוב מה הם הדברים שבינה מלאכותית לא תוכל להכיל.
הלא מודע הקולקטיבי הוא איכות שמעבר למילה המדוברת או הכתובה. הוא איננו ניתן להמשגה ולהכלה על ידי המוח ולכן גם איננו ניתן להעברה למכונה. הוא מה שיונג קרא "objective psyche". הוא ניתן אך ורק לחוויה. הוא משתמש במילים, דימויים והשלכות רק כיכולות אשר מכוונות אליו, הם עצמם אינם הדבר עצמו.
עבור הלא מודע הקולקטיבי המוח האנושי איננו אובייקט אשר יכול לצבור אותו או הכיל אותו. עבור הלא מודע הקולקטיבי המוח משמש רק כמקלט , (כלי הקולט ממקור אחר שבו נמצא המידע). פעילות זו שונה לחלוטין ממה שנדרש עבור המודע. פעילות זו איננה תלויה בכישורים האינטלקטואלים של המוח. היכולת הזו איננה נלמדת במובן של צבירת ידע, אלה נחווית ע"י ההסכמה לאפשר לה להתקיים.
החוויות הראשונות שקורות מן הפעילות הזו הן: טרנספורמציה, סינכרוניסיטי, ופעילות של הפונקציה הטרנסנדנטית. הפעילות הזו של הנפש מביאה לתהליך אינטגרציה הקרוי בפינו "תהליך האינדיווידואציה", "אחדות הניגודים", והוא מוליך את הנפש להתמזג לחלוטין עם הסלף. ועל כך בהמשך[18].

<u>התפיסה היונגיאנית בעידן הנוכחי</u>

בשנים האחרונות הגישה היונגיאנית מתנוונת[19], אוכל לדבר על הקורה בארץ אך אני מנחש שהדבר דומה בארצות מפותחות אחרות. בתי הספר

---

[18] חלק נוסף בלא מודע הקולקטיבי שאליו אינני מתייחס במאמר הזה הוא התשתית שעליה בנוי המודע הקולקטיבי – ארכיטיפים והמבנה הבסיסי של הנפש.
[19] במובן שהיא הופכת להיות עוד שיטת טיפול פסיכולוגית ומתרחקת יותר ויותר מתפקידה ככלי שנמצא בחץ ההתפתחות ומקדם את התודעה הקולקטיבית.

לפסיכותרפיה יונגיאנית מתקשים לגייס תלמידים. ישנם אנליטיקאים מוכשרים שהם מחוסרי עבודה. זהו סימפטום שיש להתבונן עליו.
בהתבוננות נטולת הפניות המסקנה היא שאנחנו הופכים להיות לא רלוונטיים כי אנחנו עדיין מחזרים אחרי ההכרה היסטורית של גישות פסיכואנליטיות ודינמיות[20]. אנחנו נהנים לעסוק במושגים היונגיאניים שכל כך קרובים לליבנו מבלי לבחון את הרלוונטיות שלהם לתקופתנו. פיתחנו לנו קונצנזוס שאיננו נבדק ואנחנו נכנעים לתכתיביו מבלי לשאול את עצמנו האם לכך כיוון יונג בהבאתו את הגישה הזו לעולם.
אנחנו לא מזהים את תפקידנו בזרם האלטרנטיבי ובחובה שלנו להעביר לרשותו את הכלים שיש לנו על מנת להעצים אותו- הלפיד של המודעות עבר לאורך כל השנים רחוק מן המרכז, בקבוצות מיעוט ובתנועות המיסטיות.
זנחנו את התובנות המיסטיות שהביא יונג. יונג הקדים את זמנו, כחלוץ, היטיב להצניע את הבנותיו בתוך עבודתו כיוון שלא היו רלוונטיות בתקופתו, אך הן רלוונטיות מאוד היום. וכיום הן יכולות להיאמר בריש גלי.
הסלף איננו תלוי בגישה זו או אחרת. הוא ימצא את דרכיו להביא את הוראותיו. אבל מתוך תחושת דחיפות, ומיכולתנו להגדיל את האור. אם נשכיל לעבור שינוי, יש לנו יכולת רבה לעזור לזרם האלטרנטיבי, למחפשים ולהציל את נפשם של חלק מהלוקים בנוירוזה של ה-collective consciousness[21]

אנליטיקאים יונגיאניים ישראלים ויהודים סובלים מקושי קולקטיבי נוסף של הזדהות עם הקומפלקס הפוסט טראומטי היהודי/ישראלי כחלק מההשפעה של המודע התרבותי שבו אנו חיים. בתקופות משבר קולקטיביות בארץ, ישנה חשיבות יתירה לנוכחותם של אנשים ששומרים על התבוננות עמוקה, הנובעת מרמת תודעה קולקטיבית גבוהה יותר שזוכרת שאדמה היא אדמה היא אדמה. להתבוננות נטולת פניות זו יש איכות ריפוי בתוך הקומפלקס הזה.

Awakening and Enlightenment

בתנועות החדשות שני המונחים הללו משמשים לתאר את אותה התופעה. במונחים יונגיאניים אומר שהכוונה היא שאדם זונח את ההובלה של הנפש על ידי האגו לטובת ההובלה של הנפש על ידי הסלף. יש החושבים שדבר זה יכול להתרחש רק באחרית הימים ואיננו בר השגה בחייו של אדם. עבורם אנשים שחווים התעוררות[22] (המונח שנוח לי להשתמש בו מבין שניהם) נתפסים כסובלים מפסינציה או אומניפוטנציה, בזמן שהדבר כלל לא כך. אחרים חושבים שאחרי הארה[23] האדם שקוע בנירוונה ולא עושה דבר בעולם החיצוני, טעות זו אופיינית מאוד בקרב המחפשים ולעיתים זו המכשלה האחרונה שלהם לפני ההארה בה כל כך רצו. אך לא כך הדבר, אדם ער חש צניעות רבה, רצון להיחבא אל הכלים, לחיות את חייו הפשוטים, הוא ממשיך להיות בן משפחה,

---

[20] בגישות הללו חלים שנויים בתודעה שמקרבים אותן לתפיסתנו אך הם מנכסים אותם לעצמם ובצדק.
[21] כמובן שזה איננו מבטל את הכוח הטיפולי שיש בתפיסה זו לעזור לאנשים שסובלים מבעיות פסיכולוגיות כאלו ואחרות.
[22] Awakening
[23] Enlightenment

ואיש פעיל בחברה, הוא יודע שאין מה לרדוף או להשיג, שהכל בידיו של הסלף, הוא נרתם בשמחה לשירותו כאשר הדבר נדרש. הסלף איננו מניח להם ובד"כ ידיהם מלאות מעשה שנעשה בהנאה ובתחושת חופש. חלק מהם בעלי כישורים מדהימים שמשמשים אותם בטקסים, בפולחן, בביטויי ההנאה של החיים.
לכל אדם יש את הפוטנציאל להתעורר אך ההתעוררות היא טרנספורמציה מודעת, היא דורשת השקעת אנרגיה ראשונית על מנת שתקרה.
מבין המתעוררים מיעוט קטן מאוד לוקח על עצמו חיים בהתנזרות והתנתקות מן העולם. נוכחותם של אנשים אלה בעולם תורמת תרומה עצומה לקיומו, ולבריאות של החברה האנושית. מקום שזכה שאיש כזה יחיה בקרבו נהנה מן העוצמה האנרגטית שהוא מקרין על סביבתו. מיעוט קטן עוד יותר לוקח על עצמו להיות מורה. אלה חיים של התמסרות ונוכחותם חשובה לתודעה האנושית, האנשים הללו ראויים להערכה ועזרה רבה בפועלם.
האדם המואר איננו עסוק יותר בהארה של עצמו או בהתעוררות של עצמו. כמו שהשמש איננה עסוקה באור שהיא מפיצה למרות שהאור שלה שמתפשט בכל המרחב מבצע פעולות מסוימות חיוניות מאוד במקומות שאליהם הוא מגיע.
באותו אופן אדם ער, הוא ער, וחי את חייו בפשטותם. אחרים, חשים באופן לא מודע את האור ששופע מאדם שהוא ער.
עצם ההתעוררות היא חיים בהנחיה מלאה של הסלף, ללא אישיות. אך יש הבדל בעוצמת המודעות, ישנם אנשים ערים שעוצמתם פחותה מאחרים ואנו חשים בהבדל, אך כולם ערים. האור שמגיע מן האנשים הערים מעורר אנשים אחרים או לפחות מאפשר להם לחיות.

<u>ההבדל כיום בין מורים[24] למטפלים[25] בכלל ואנליטיקאים בפרט</u>.

ההגדרה של מורה או מטפל איננה קשורה לתעודות שרכש ב-Babylon. אלא רק מציינות את כלי העבודה שיש ברשותו.
האיכות של המורה, המטפל או האנליטיקאי תלויה בשאלה האם הוא התעורר או לא ומה מידת המודעות שיש בו. איכות זו לא ניתנת לכימות ואין לה תעודות.
האנשים שבסביבתו חשים בה באופן טבעי, בוחרים להיות בסביבתו ולעיתים הם מעידים על יכולתו. אין בזה לומר שמטפל שלא התעורר לא יכול לעזור, בהחלט, אך יכולתו מוגבלת[26] לגבי יכולתו להעיר אנשים אחרים.

המורה והמטפל שניהם כלים בשרות הסלף.

המורה מצביע על הדרך. את המורה אפשר לדמות למגדלור או אבוקת האש בקצה ההר שמראה כל הזמן וללא לאות את הדרך להארה. אורו זוהר בלילה וביום, כאשר יש ערפל וכאשר השמיים בהירים. מטרתו היחידה היא לגרום לכמה שיותר אנשים להתעוררות. כאשר אדם איננו מסוגל להמשיך בדרך המורה איננו משנה את עמדתו ונשאר בה עד שברגע מסוים השינוי יחול והאדם

---

[24] גורו בהינדית
[25] שמאנים, medicine man and women, מכשפות ומכשפים.
[26] הדבר יהיה ברור יותר כאשר נתייחס לשונות בין חיים בתודעת סלף לחיים ברמת תודעה אחרת. אגב דברים דומים כתב גם יונג.

ימשיך בדרכו. תפקיד זה מאפשר לרבים לעבור את סף ההתעוררות או לפחות לטעום ממנה, דבר חיוני ביותר על מנת שההתעוררות תתרחש.

המטפל עוזר לנכשלים בדרך על ידי סילוק הקשיים האישיים שלהם שקשורים לנפש. הוא מאפשר לאדם לסלק את המכשולים ולחדש את הזרימה הספונטנית להתפתחות והתעוררות, וכך גם נעלמת הנוירוזה. הדבר דומה לאדם שיש לו גינת ירק, הוא מגדל בה צמחי ירק, תבלין ופרי. מן הזרע ועד לפרי הבשל. הצמחים גדלים מכוח החיים שיש בהם, מן האנרגיה של הסלף, היא איננה תלויה בגנן או בכל דבר אחר. הגנן מסלק את המכשולים, עוקר את העשבים המתחרים, מרחיק את המזיקים, עודר ומשקה. השאר נעשה על ידי הסלף.

<u>האדם הער</u>

האדם הער חי בתודעת סלף, מודעותו שרויה שם. הוא חי ומתפקד גם ברמות מודעות נמוכות יותר ועבור אחרים הוא מהווה ביטוי לנוכחות הסלף.
האדם עצמו מתנהל באופן ספונטני, אותנטי, מה שמכונה לחיות ברגע הזה.
האדם הער איננו עסוק בהגדרות ואיננו עסוק בהתעוררותו. הדבר העיקרי שבו הוא עסוק הוא להגדיל את האור בסביבתו. במהלך החיים עד כה זכיתי להכיר מספר אנשים ערים . מתוך היכרותי עמם אוכל לומר שהתחושות העיקריות שמתעוררות בנוכחותם אינן קשורות באישיותם כיוון שזו איננה משמעותית או איננה מורגשת. הם מתנהלים בשוויון נפש כלפי הדברים שמעסיקים את האישיות. האיכות שמוקרנת מהם היא קולקטיבית כמו תחושת נוכחות בחיים, אהבה לסובב, לפעמים אסתטיות רבה. אלה מהם שהם מורים או מטפלים עסוקים כל אחד בכליו בתמיכה בהתעוררות של אנשים אחרים. האחרים, כדי להכיל את נוכחותם, משליכים עליהם את תפיסותיהם וכך נוצרים הסיפורים סביבם. לדוגמא אספר על חוויותיי עם א. ע. שהייתה האנלטיקאית שלי[27].

א.ע. ז"ל
עם סיום למודי הרפואה חשתי שאינני מוצא נחת בחיי, נותרו בי שאלות רבות, כמיהה לאמת, וקשיים בחיים. כוחות שלא יכולתי להסביר אז של סנכרוניסיטי וחלומות הפגישו אותי עמה.
סיפרתי לה את החלום הראשון שהביא אותי לטיפול, היה זה חלום שהניע אותי לראשונה בחיי לחפש פירוש לחלום. אז לא הבנתי מדוע קיבלה אותי לטיפולה אך כיום אני מבין שהיא ראתה את החיפוש הכנה שבער בי. הכלי העיקרי היה עבודה על החלומות. דרכו היא הנחתה את חיי – להשיל את המחסומים ולעבור את השלבים כדי לחיות את האמת. אך הכוח המשמעותי אף יותר היה נוכחותה בחיי והאישור שנתנה לי נוכחות זו לאזור את האומץ לעשות שינויים רבים שהובילו אותי לחיות בעולם באופן אמיתי ואותנטי את החיים הפנימים

[27] דבר זה לא היה ניתן לעשות כל עוד א.ע. הייתה בגופה. בצניעותה הרבה לא הייתה מאפשרת לאיש לכתוב דבר עליה. לאחר שעזבה את גופה כיבדתי את רצונה ולא שיתפתי בחוויותיי עמה. ככל שחלפו השנים הבנתי יותר, וחשתי שכיום דברים הללו הם נחלת הלא מודע הקולקטיבי, ולכן יהיה זה לא נכון שלא לחלוק זאת עם אחרים.

שהתקיימו בתוכי. הדרך התגלתה למודעות בחלומות visions, התנסויות בחיים ותרגולים שבחרתי לקחת על עצמי. ככל שהתהליך נמשך חיי נעשו מרווחים יותר, אמיתיים יותר. בחוויה שלי אז, חשבתי שאני בעיקר לומד, מתנסה, רוכש עוד ועוד כלים וידע. הטיפול הסתיים כאשר הגיע חלום שבישר את סוף הטיפול. אחריו שמרנו על קשר ונפגשנו בתדירות נמוכה, בשלב מסוים היה נראה לי שהיא שולחת אותי לדרכי, מההכרה שתפקידה בחיי בשלב זה הסתיים, הפרידה הייתה כואבת. סיום האנליזה עמה לא היה סיומו של תהליך האינדיווידואציה. באותן השנים הבנתי שנכון היה לסיים את הטיפול אך לא הבנתי את כל משמעותו. יכולתי רק לראות את האיכויות שהמודע יכול היה להכיל מבלי להיות מודע כלל לאיכויות הסלף שפעלו. חלפו שנים, מסעות נוספים ומפגשים משמעותיים אחרים ועדיין לא הבנתי את מקומה האמיתי בחיי כאדם ער. חבר שהיה בקשר רציף עם א.ע הודיע לי שמצבה הבריאותי הוחמר, הוא לא אמר ולא ביקש דבר ואינני יודע מה הנחה אותו לספר לי על כך אך אני חשתי שזו הוראה מן הסלף לחדש את הקשר. ידיעה שהייתה קשורה בידיעה פנימית שצפוי לי פרק נוסף עמה שעדין לא הושלם. אותה שיחת טלפון הייתה עבורי קריאה להתעורר כי הגיע הזמן. בתחילה היא היססה, למרות ההזדקקות הרבה שלה לעזרה רפואית שיכולתי לתת לה, ההיסוס נבע מהשאלה האם זה יהיה נכון עבורי? רק אחרי שדיברנו על כך הסכימה לתת לי לטפל בה, כך הצטרפתי לאנשים נוספים שדאגו לה וטיפלו בה במסירות רבה. למרות שחיה בגפה באותן השנים, מלווה במטפלת ומטופלת ביום יום ע"י אנשים זרים. תמונה שיכלה להתפרש בעיני זר, כעליבות כפי שחיים אנשים רבים, אך לא זה היה הניחוח שסבב אותה. עיניה הקרינו חיוניות רבה, היא המשיכה לטפל באנשים, כוח נוכחותה הלא פרסונלית היה חזק עד כדי כך שחלק מהמטופלים לא היו מודעים כלל לכוחות החיים שאוזלים מגופה. המטפלים הזרים שטיפלו בגופה נקשרו אליה ושאבו כוח רב מהמפגש עמה לחייהם. הם זכו לאותה הנחייה כפי שזכינו אנו והיא נתנה כוחות לחייהם יותר מאשר הם עזרו לה בפעולות הבסיסיות לטיפול בגוף שבו נשמתה שכנה. רבים דאגו לה וחיפשו את קרבתה. זכור לי מפגש עם עובד סוציאלי שהגיע מספר ימים לפני מותה. הוא הגיע מטעם חברת הביטוח להעריך את מצבה על מנת לאשר את קצבת הנכות שלה. השיחה הפורמלית הפכה לשיחה הנחייה והאיש יצא נשכר מן המפגש. ביום מותה הבנתי שהחוויה שחוויתי עמה לא הייתה פרסונלית ושהיו לה שותפים רבים שלא ידעתי על קיומם. כשנודע דבר מותה הגיעו רבים והחלו להזדהות ולספר על החוויה עמה שלא הייתה שונה במהותה כלל מהחוויה וההבנה שלי אותה.

בתוך הדברים שהאנשים השונים סיפרו יכולתי לזהות שקיימת תבנית תפיסתית שניתן להכירה. בשנים שבאו אחרי הזכרת השמה משמש מעין קוד שבו אנו מאותתים אחד לשני שאנו תופסים ומבינים את הדברים באופן דומה "שלי מבין כמו שלך" . כל אחד שם את "זה" במילים, בדימויים ובסיפורים אחרים. מה שעובר דרך המילים מזוהה על ידי הלא פרסונלי שבכל אחד מאיתנו כ"זה". ה"זה" הוא ייצוג הסלף. חוויה שאין בה אישיות. בשנים שחלפו ומתוך מפגש עם אנשים ערים אחרים, הבנתי שהאיכות שאני מייחס לאלה איננה פרסונלית. היא ההיפך הגמור. זהו הקיום בחיים במהות הלא פרסונלית. מצב שמתקיים במי

שחי את אחדות הניגודים והתמזג בסלף. מצב אותו הגדיר יונג כ"אדם-self" ואני מעדיף לכנותו כמצב ערות (או הארה). הבנה זו הגיעה שנים לאחר מותה. במצב הזה הצד הפרסונלי[28] של האדם נעשה חסר חשיבות או שלא קיים כלל. האדם הער לא עושה משהו מיוחד, כי אין צד פרסונלי שירגיש מיוחד, הוא מתנהל בספונטניות ובאותנטיות מתוך ההנחיה של הסלף. הוא איננו עושה דבר, הוא הדבר, הוא האהבה, השמחה, הכאב, כל איכות כפי שהיא מתבטאת באותו הרגע. האנשים האחרים הם אלו שמפרשים, משליכים ומגדירים את האדם הער ככזה או כזה (צנוע, אוהב, חכם וכו') . כל זמן שאינם מודעים לקיומה של חוויה לא פרסונלית לא יוכלו להתבונן באדם הער מבלי לייחס לו השלכות. המפגש עמו הוא מפגש ישיר עם הסלף כפי שהדבר ניתן ברמה זו של התודעה.
עצם החוויה של איכות זו איננה ניתנת להמשגה במילים, לכן אנחנו, כל זמן שלא הכרנו במהותנו האמתית מייחסים אותה כמייצגת אישיות. המפגש עם נוכחות סלף מושכת אנשים לא מודעים להיות בקרבת מקור האור ולהזין את עצמם. אלו שעוברים טרנספורמציה בנוכחות האדם הער מתעוררים בעצם מנוכחותו. ההתעוררות עוברת רק מאדם לאדם. המערך הנפשי הפוטנציאלי קיים במבנה הבסיסי של הנפש, אך ההצתה מתרחשת בנוכחות אנושית. כמו נר שיכול לעמוד שנים רבות ולא לתת אור עד שנר אחר הדליק אותו.
הדבר המשותף לאנשים שחוו נוכחותו של אדם מואר בעודו בחייו היא חוויית האור שהיה בנוכחותו ואשר הצית אותם. בשנים שטופלתי על ידי א.ע ההבנה הזו לא הייתה ברורה לי. הייחוס לאדם הער איכויות פרסונליות היא אחת המכשלות האחרונות בפני המחפשים להכיר בנוכחות הזו בתוכם. לכן לפעמים האדם הער משחרר את האדם הבשל מנוכחותו.
אדם ער, חי כסלף, ולכן לא חש בדידות, הוא חי במלאות שאיננה באה מהאובייקטים שבעולם. באופן פרדוקסלי חייו מלאים בעשייה ונוכחות.
שנים אחרי הסתלקותה מן הגוף הבנתי שזכיתי במה שביקשתי כל כך באותן השנים, הנחייה של איש ער חי בחיי.

אני רוצה לנצל את הדוגמא הזו גם לספר סיפור ששייך לקולקטיב ומעט מאוד מסופר על משמעות סוף החיים. כפי שהערות איננה חוויה ייחודית אלא לא פרסונלית, כך גם שלבים שונים של הקיום. ביניהם רגע המוות.
החיים המודעים מביאים להכרה בנצחיות הסלף ולהבנה שכל שאר הדברים הם חולפים ונתונים לכוחו של הזמן והמוות. הפחד ממוות מתקיים כל זמן שאנו קשורים, attached, לכל מה שהוא בר חלוף, כל מה שלא נוכל לקחת עמנו כאשר נעבור את הסף. זכיתי להיות ליד אנשים בזמן שהם עזבו את גופם ודרכם למדתי שרגעים אלה שייכים לקולקטיב ויש בהם עוצמה גדולה לאפשר התעוררות והנחייה לדרך מן המימד שבו אנו חיים למימדים אחרים.
מספר שבועות לאחר שחודש הקשר, נקראתי למיטתה ביחד עם אחרים כיוון שא.ע חשה ששעותיה ספורות. כשהגעתי באותו בוקר, היא אמרה לי שאם אני בא כי אני חושב שהיא תוכל ללמד אותי כיצד למות לצערה זה לא כך, היא לא בוטחת בעצמה שהיא יודעת כיצד לעשות זאת. עצם האמירה הזו העיד על

[28] הכוונה לא רק לפרסונה

יכולתה, כיוון שאלו שמגיעים לרגע המוות ללא מודעות לא יכולים לומר דבר על המצפה להם מלבד להעביר את הפחד שאותו הם חשים.
באותן השעות הצטרפה אלינו גם ר' חברתה היקרה. תהליך הפרידה מגוף ערך כ-24 שעות. בשעות הללו התרחשו דברים מופלאים, ששייכים לרמות התודעה הגבוהות, התרחשויות של סינכרוניסיטי ושל התעלות. למרות שמדובר בדברים פשוטים מאוד, אני מגלה שאני עדיין מתקשה להעלותם על הכתב. אני יכול להעיד שהייתה בהם שמחה רבה, התענגות על דברים קטנים כמו אכילה, בדיחה טובה, סיפורי חיים משעשעים, אהבת חיים ואהבת אדם, תחושה של הקלה ושחרור.
הנוכחות כאשר אדם עוזב את גופו ומודע לכך, היא זכות, כיוון שהיא אחד האירועים הבודדים שבהם נוצרת נקודת השקה בין רמות התודעה כך שהיא מעניקה לסובבים נגיעה בחוויה ששייכת לרמת מודעות גבוהה יותר. בעבר אנשים עזבו את גופם בביתם ובקרב האנשים הקרובים להם. כאשר הדבר קרה ללא סבל ומתוך מודעות איפשר האדם העוזב ליקיריו לחוות מבעוד מועד את הפשטות שיש במעבר הזה ועזר להם להסיר את פחדיהם מן המעבר. תחושת התודעה הגבוהה מאפשרת לנוכחים לראות את העיקר בקיום ולהפריד אותו מן הטפל, מן החולף, שממלא לפעמים חלקים נרחבים מן החיים.
בשעות האחרונות של הערנות א.ע דיברה איתנו יחד ועם כל אחד בנפרד. ניתן היה לחוש בשחרור ואפילו בשמחה שמתעוררת בה לנוכח המעבר הצפוי. את המעבר בין המציאות הזו למימד שמעבר לסף "הלידה החוצה מן העולם", כפי שציטטה את נוימן, עשתה בהנחייתה של חברתה על בסיס ספר יונגיאני שקראה באותם ימים ואשר עסק בנושא זה וכן סביב סיפור הזן של ה"פר".
לימים צפיתי בתהליך הזה שוב ושוב וגיליתי את מה שכנראה היה ידוע לאנושות מאז ומעולם שזהו תהליך המתרחש באופן ספונטני ויש בו שלבים ברורים. כפי שלידה מתרחשת באופן ספונטני בשלבים מוגדרים. לימים זכיתי למפגשים נוספים עם אנשים ערים וחוויתי כיצד אנשים שהיו ערים בחייהם והביאו להתעוררות של אנשים אחרים הם נשארים מורים לחיים גם כשאינם בגופם. גם יונג שאותו לא זכיתי להכיר בגוף הוא עבורי, כמו עבור רבים אחרים, ישות חיה ומלמדת ואת נוכחות מהותו אני חש לא פעם. את א.ע אני שומע לא פעם מנחה אותי או מכוונת את דרכי במיוחד בזמן עבודה עם מטופלי. היום אני יודע שזוהי האנרגיה הקולקטיבית של הסלף הנוכחת בעולם החומר ומנכיחה את עצמה בדרך זו.

אדם מואר משיל מעצמו את הכיסויים של הפרסונה והאגו וחי לחלוטין את הסלף. כמובן שהוא יכול ויודע להשתמש בהם כשיש צורך אך איננו מזוהה עמם.
כאיש צעיר, לא הבנתי כיצד, דרך הסיפורים על חייה, החום האהבה ובעיקר ההכרה במי שאני במהותי סימנה לי א.ע את הדרך לחזור אל הסלף.
בשנותיה האחרונות בילתה שעות רבות בגפה . כאיש צעיר השלכתי עליה את חרדתי מן הבדידות. כשבגרתי בדרכי הרוחנית, הבנתי שכאשר אין "פרסונלי" אין מי שיחווה את הבדידות. מצד שני גם אדם מואר חווה כאב וקושי בגוף ובנפש.

החיים כ כ"אדם- self" אינם חווים את הפיצול בין רוח לגוף או קודש לחול. הכל מתקיים באותה הקדושה. על כך אבקש לספר בדוגמה נוספת
מן היומן שלי השייך לתקופה שקדמה לפטירתה.
באחד מביקוריי לאחר שסיימתי את "תפקיד הרופא" התפנינו לשוחח, א.ע. מזגה לי תה מן התרמוס, כפי שנהגה תמיד, והחלה לספר לי על משהו מרגש שקרה לה ושקשור גם בי. בעודה מדברת הרגשתי כיצד מזדחל ועוטף אותנו אור חדש, שונה, המאיר באופן שונה את החדר המרופט לעייפה, את השולחן העמוס שקיות של תרופות, פנקסים, מלחיה ופלפליה, וספרים שהיו שם תמיד. אור שהוא תחושה של נוכחות ולא דימוי מטפורי. נוכחות האור הקדימה את הסיפור, מבלי שידעתי זאת במודעות. הסיפור עסק באור.
היא סיפרה שכחודש לפני כן, הדליקה את נרות השבת ובירכה, כפי שהיא נוהגת מידי שבוע, כדבר שנעשה כמסורת ושיגרה כך שאיננה חשה בטקס כל דבר קדוש או רוחני. הפעם, באופן יוצא דופן, כשידיה מברכות על הנרות חשה במגע חם אוהב ומלטף שאיננה יכולה לתאר אותו אלא כאילו אור הנרות עוטף אותה. המגע מתחיל ממקום בו האור נופל על כפות ידיה ,זורם אל פרקי הידיים ועוטף את כל גופה. האירוע ריגש אותה מאוד. משהו רוחני נכח פיזית באותן השניות בחדר וחיבק אותה, מילא אותה באהבה עצומה שלה אליו ושלו אליה. "ולא ידעתי" היא אומרת "אם זה אומר שאני יכולה כבר למות (עכשיו) ושניתנת לי התחושה שמשהו מעבר מחכה, או שיש לי עוד מעט זמן נוסף לחיות פה ואולי להמשיך ולעזור לעוד כמה אנשים שאני מרגישה שיש לי עדיין מה לתת להם".
מספר ימים לפני האשפוז האחרון, היא מספרת, סבלה מעצירות. לאחר מאמצים רבים מצאה בקערה רק מספר חתיכות צואה קטנות. "התבוננתי בהן, אחת מהן הייתה שונה בצבעה ובצורתה ומכיוון שאני כל כך סקרנית נטלתי אותה בידי. בשנייה שהייתה מונחת בכף ידי חשתי שוב את האור מזדחל סביבי ועוטף אותי. החוויה הייתה ממלאת, אוהבת ומרגשת. אז הבנתי", היא אומרת, "שחוויתי את אותה נוכחות של קדושה בהדלקת הנרות ובחומר שיצא מתוכי". אותה קדושה ואותו האור גם ברוח וגם בגוף. גם בשלוות הנפש וגם בכאב הגוף... אלו הן מתנות החיים בתודעת הסלף[29].

[29] א.ע. הוסיפה שברגע מסוים כאשר נדרשה לקבל החלטה לגבי המשך הטיפול בה. הופיעה נוכחות האור והיא קיבלה זאת כהנחיה והבטחה שהיא יכולה להסכים לטיפול הנדרש.